

ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
Γ΄ ΤΑΞΗΣ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΚΑΙ Δ΄ ΤΑΞΗΣ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΚΑΙ ΕΠΑΛ (ΟΜΑΔΑ Β΄)
ΔΕΥΤΕΡΑ 16 ΜΑΪΟΥ 2016 - ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ:
ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ
ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΤΡΕΙΣ (3)

ΚΕΙΜΕΝΟ

Η φιλία

Η φιλία, δώρο ακριβό και ευτύχημα σπάνιο, έχει πανάρχαιους τίτλους ευγένειας. Την εχάρηκαν άνθρωποι εκλεκτοί, σε όλα τα γεωγραφικά και τα ιστορικά πλάτη της οικουμένης, και την εγκωμίασαν ποιητές, σοφοί, πολιτικοί με τον τρόπο του ο καθένας, αλλά όλοι με την ίδια συγκίνηση. Άλλωστε, εκτός από την καταγωγή της λέξης (που είναι κατευθείαν παράγωγο του κύριου για την «αγάπη» ρήματος: φιλείν), και μόνο το γεγονός ότι, για να τονίσουμε την εκτίμηση και την εμπιστοσύνη μας προς τα πιο **οικεία** μας πρόσωπα, δηλώνουμε ότι τους θεωρούμε «φίλους», μαρτυρεί πόσο ψηλά η κοινή συνείδηση τοποθετεί τη φιλία.

Τι είναι η φιλία; «Εύνοια», φυσικά, όπως λέγει ο Αριστοτέλης· να έχεις, δηλαδή, καλές διαθέσεις απέναντι σ' έναν άνθρωπο, να αισθάνεσαι στοργή γι' αυτόν, να επιζητείς την συντροφιά του και να θέλεις την ευτυχία του· να είσαι εύνους προς κάποιον και αυτός εύνους προς εσένα· να υπάρχει ανταπόκριση, αμοιβαιότητα στα αισθήματά σας, να τον αγαπάς και να τον τιμάς κι εκείνος, επίσης, να σε αγαπά και να σε τιμά. Γι' αυτό, όσο τρυφερός κι αν είναι οι σχέσεις μας με τα άψυχα, δεν λέγονται φιλία. Όταν αγαπούμε ένα άψυχο πράγμα, αυτό που αισθανόμαστε δεν είναι φιλία.

Μπορούμε να διακρίνουμε τρία είδη φιλικών σχέσεων, κατά τον Αριστοτέλη: «διά το χρήσιμον», «δι' ηδονήν», «διά το αγαθόν». Στην πρώτη περίπτωση, συνδεόμαστε μ' έναν άνθρωπο, επειδή ο ένας μας είναι στον άλλο χρήσιμος (για τις υποθέσεις, τις ανάγκες, τη σταδιοδρομία, τις πολιτικές φιλοδοξίες μας κ.τ.λ.). Στη δεύτερη, διατηρούμε στενές σχέσεις μαζί του, επειδή μας προξενεί ευχαρίστηση (είναι διασκεδαστικός, έξυπνος συνομιλητής, **επιδέξιος** συμπαίκτης κ.τ.λ.). Και στις δύο περιπτώσεις, «αγαπούμε» τον άλλο κι εκείνος μας «αγαπά» όχι για την ανθρωπίνη ποιότητά μας, επειδή, δηλαδή, είμαι εγώ αυτός που είμαι και είναι εκείνος αυτός που είναι (κατά το σώμα και την ψυχή, το ήθος, το πνεύμα), αλλά επειδή κάτι άλλο περιμένουμε απ' αυτόν και αυτός από εμάς, ένα κέρδος (υλικό ή ηθικό) ή μian απόλαυση (την τέρψη της ευχάριστης συναναστροφής).

Του τρίτου είδους ο φιλικός δεσμός είναι η τέλεια, η ουσιαστική και ακατάλυτη φιλία. Τον κάνω συντροφιά, τον τιμώ, τον αγαπώ, με κάνει συντροφιά, με τιμά, με αγαπά, όχι επειδή περιμένω απ' αυτόν ή εκείνος περιμένει από μένα **ωφέλεια** (με όλο που βέβαια και μπορώ και θα τον ωφελησω, όπως και εκείνος επίσης, και μπορεί και θα με ωφελήσει), ούτε επειδή μου είναι ευχάριστος και του είμαι ευχάριστος (με όλο που πραγματικά αισθανόμαστε ευχαρίστηση ο ένας κοντά στον άλλο), αλλά επειδή, όντας ο καθένας μας αυτό που είναι, μοιάζουμε ο ένας στον άλλο –η ομοιότητά μας βρίσκεται στην ανθρωπίνη **αξία** μας, στο υψηλό ποίον της ανθρωπιάς μας. Η τέλεια, λοιπόν, φιλία είναι συνάντηση και δεσμός δύο προσώπων απάνω στον ίδιο ηθικό άξονα, στην ίδια αξιολογική κλίμακα. Θεμέλιο και εγγύηση της αγάπης τους είναι η «αρετή», και επειδή η αρετή είναι «κτήμα ες αεί» του ανθρώπου, ούτε αλλοτριώνεται,

ούτε φθείρεται οι φιλίες που δημιουργούνται απάνω σ' αυτή τη βάση είναι σταθερές και μόνιμες, αδιάλυτες.

Φίλος είναι ο παραστάτης και σύμμαχός μας στον τραχύ αγώνα να υπάρξουμε, να σηκώσουμε το βάρος της ανθρωποσύνης μας, χωρίς να συντριβούμε ή να ευτελιστούμε. Όταν σε μια βαρυσήμαντη καμπή του βίου μελετούμε ή επιχειρούμε κάτι πολύ σοβαρό και επικίνδυνο, έχουμε ανάγκη από ένα καλόγνωμο σύμβουλο και **αυστηρό** κριτή, για να συζητήσουμε μαζί του ελεύθερα και χωρίς περιστροφές το πρόβλημά μας. Ποιος μπορεί να είναι αυτός ο σύμβουλος και κριτής; Μπορεί το πρόσωπο τούτο να είναι άλλος εκτός από τον φίλο;

Ε.Π. Παπανούτσος, *Πρακτική Φιλοσοφία*, σσ. 111-121,
Εκδόσεις Νόηση, Αθήνα, 2008 (Διασκευή).

A1. Να γράψετε στο τετράδιό σας την περίληψη του κειμένου που σας δόθηκε (90-110 λέξεις).

Μονάδες 25

B1. Να επαληθεύσετε ή να διαψεύσετε, σύμφωνα με το κείμενο, τις παρακάτω διαπιστώσεις, γράφοντας στο τετράδιό σας, δίπλα στο γράμμα που αντιστοιχεί σε κάθε πρόταση, τη λέξη **Σωστό**, αν η πρόταση είναι σωστή, ή τη λέξη **Λάθος**, αν η πρόταση είναι λανθασμένη:

- α. Ακόμα και οι τρυφερές σχέσεις μας με τα άψυχα είναι φιλία.
- β. Η αμοιβαιότητα των αισθημάτων είναι απαραίτητη προϋπόθεση της φιλίας.
- γ. Η φιλία δεν αποκλείει την προσδοκία οποιασδήποτε υλικής ανταμοιβής και ευχαρίστησης.
- δ. Η τέλεια φιλία είναι εκείνη που στηρίζεται σε ηθικές αξίες.
- ε. Σε μια δύσκολη στιγμή της ζωής μας μπορούμε να στηριχτούμε και σε άλλους συμπαραστάτες και συμβούλους εκτός από έναν φίλο.

Μονάδες 10

B2. α) Να βρείτε δύο τρόπους ανάπτυξης της τρίτης παραγράφου του κειμένου «**Μπορούμε να διακρίνουμε ... (την τέρψη της ευχάριστης συναναστροφής).**» και να τεκμηριώσετε την απάντησή σας με αναφορές στο κείμενο.

Μονάδες 4

- β) Ποια νοηματική σχέση εκφράζουν οι παρακάτω διαρθρωτικές λέξεις;
- Αλλωστε** (1^η παράγραφος)
δηλαδή (2^η παράγραφος)
Όταν (2^η παράγραφος)
λοιπόν (4^η παράγραφος).

Μονάδες 4

B3. α) Να γράψετε ένα συνώνυμο για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις του κειμένου:

εγκωμίασαν, ευχαρίστηση, συναναστροφής, ακατάλυτη, φθείρεται.

Μονάδες 5

ΑΡΧΗ 3ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ
ΝΕΟ & ΠΑΛΑΙΟ ΣΥΣΤΗΜΑ - Γ' ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ & Δ' ΕΣΠΕΡΙΝΩΝ

- β) Να γράψετε ένα αντώνυμο για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις του κειμένου:

οικεία, επιδέξιος, ωφέλεια, αξία, αυστηρό.

Μονάδες 5

- B4.** α) Να αιτιολογήσετε τη χρήση των εισαγωγικών και της παρένθεσης στις παρακάτω περιπτώσεις της τρίτης παραγράφου:

«διά το χρήσιμον»

«αγαπά»

(υλικό ή ηθικό).

Μονάδες 3

- β) Να αιτιολογήσετε τη λειτουργία του β' ενικού ρηματικού προσώπου στη δεύτερη παράγραφο και του α' πληθυντικού στην τρίτη παράγραφο.

Μονάδες 4

- Γ1.** Σε ομιλία 500-600 λέξεων που θα γράψετε για να εκφωνήσετε σε εκδήλωση του σχολείου σας, με θέμα τις ανθρώπινες σχέσεις στη σύγχρονη εποχή, να εκθέσετε:

- α) τα χαρακτηριστικά της γνήσιας φιλίας, όπως εσείς την αντιλαμβάνεστε και

- β) την άποψή σας σχετικά με τον ρόλο των μέσων κοινωνικής δικτύωσης/διαδικτύου στη δημιουργία σχέσεων φιλίας.

Μονάδες 40

ΟΔΗΓΙΕΣ (για τους εξεταζομένους)

- 1. Στο εξώφυλλο** να γράψετε το εξεταζόμενο μάθημα. **Στο εσώφυλλο πάνω-πάνω** να συμπληρώσετε τα ατομικά σας στοιχεία. **Στην αρχή των απαντήσεών σας** να γράψετε πάνω-πάνω την ημερομηνία και το εξεταζόμενο μάθημα. **Να μην αντιγράψετε** τα θέματα στο τετράδιο και **να μη γράψετε** πουθενά στις απαντήσεις σας το όνομά σας.
- 2.** Να γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων, αμέσως μόλις σας παραδοθούν. **Τυχόν σημειώσεις σας πάνω στα θέματα δεν θα βαθμολογηθούν σε καμία περίπτωση.** Κατά την αποχώρησή σας, να παραδώσετε μαζί με το τετράδιο και τα φωτοαντίγραφα.
- 3.** Να απαντήσετε **στο τετράδιό σας** σε όλα τα θέματα **μόνο** με μπλε ή **μόνο** με μαύρο στυλό με μελάνι που δεν σβήνει.
- 4.** Κάθε απάντηση τεκμηριωμένη είναι αποδεκτή.
- 5.** Διάρκεια εξέτασης: τρεις (3) ώρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.
- 6.** Χρόνος δυνατής αποχώρησης: 10.00 π.μ.

ΣΑΣ ΕΥΧΟΜΑΣΤΕ ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ
ΤΕΛΟΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ

ΤΕΛΟΣ 3ΗΣ ΑΠΟ 3 ΣΕΛΙΔΕΣ

**ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ Γ' ΤΑΞΗΣ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΚΑΙ Δ' ΤΑΞΗΣ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ
ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ ΚΑΙ ΕΠΑΛ (ΟΜΑΔΑ Β')**

ΔΕΥΤΕΡΑ, 16 ΜΑΪΟΥ 2016

ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ:

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

ΑΣΚΗΣΗ Α1.

Ενδεικτική απάντηση

Το δοκίμιο του Ε.Π. Παπανούτσου παρουσιάζει το περιεχόμενο της έννοιας «φιλία». Πρόκειται για έναν σπουδαίο δεσμό που υμνείται διαχρονικά και χαίρει της εκτίμησης των ανθρώπων. Από τον Αριστοτέλη ορίζεται ως η αμοιβαία έκφραση θετικών συναισθημάτων προς τον συνάνθρωπο και διακρίνεται σε τρία είδη: τα δύο πρώτα δημιουργούνται με την αναμονή κάποιου, υλικού ή ηθικού, ανταλλάγματος, ενώ το τρίτο, η τέλεια φιλία, αποτελεί την ανιδιοτελή σχέση μεταξύ ανθρώπων που μοιράζονται κοινές αξίες, γι' αυτό και παραμένει αναλλοίωτη. Ο δε φίλος είναι ο άξιος σύμβουλος αλλά και κριτής του ανθρώπου στον δύσκολο αγώνα της ζωής. (94 λέξεις)

Σχόλιο

- 1) Αδυνατώ να σχολιάσω την επιλογή αποσπάσματος της «Πρακτικής Φιλοσοφίας» στις Πανελλαδικές Εξετάσεις του 2016. Μπορώ να θυμηθώ τουλάχιστον δέκα σύγχρονα κείμενα που και τις αναγνωστικές ικανότητες των μαθητών θα αξιολογούσαν καλύτερα και τον γνήσιο προβληματισμό τους θα πυροδοτούσαν. Αδυνατώ επίσης να σχολιάσω τη διασκευή που αδικεί κατάφωρα τον Παπανούτσο, αλλοιώνοντας τη θέση του απέναντι στις Αριστοτελικές θέσεις. Σκέφτομαι όμως (και αυτό ισχύει για το σύνολο του διαγωνίσματος πως τέτοιες επιλογές αδικούν (αν δεν προσβάλουν...) τη δημιουργικότητα μαθητών και καθηγητών. Εκτός και αν αυτός είναι πλέον ο στόχος...
- 2) Η περίληψη που παραθέτω προέκυψε μετά από είκοσι περίπου λεπτά επεξεργασίας στο εξεταστικό κέντρο των ΦΑ. Επέλεξα να μην την αλλάξω, όχι γιατί είναι ιδανική ή δεν παίρνει βελτίωση, αλλά γιατί θα ήθελα οι μαθητές μας να μην αξιολογηθούν με βάση τις δικές μας περιλήψεις που προκύπτουν μετά ώρες επεξεργασίας και διαβουλεύσεων. Θα είναι εξαιρετικά άδικο...

ΑΣΚΗΣΗ Β1.

- α. Λάθος
- β. Σωστό
- γ. Σωστό
- δ. Σωστό
- ε. Λάθος

Σχόλιο

Μάλλον παγιώνονται οι κλειστού τύπου ασκήσεις στη Β1. Καλώς... Καλύτερη επιλογή ερωτήσεων από την περσινή, που δε χρειαζόταν καν να διαβάσει ο μαθητής το κείμενο για να τις απαντήσει. Ωστόσο, ήρθε η ώρα να προστεθεί και δικαιολόγηση των απαντήσεων. Γιατί στην ερώτηση [γ], για παράδειγμα, η οπτική γωνία του αναγνώστη καθορίζει σε μεγάλο βαθμό την τελική απάντηση: αν, λόγου χάρη, θεωρήσουμε πως ο Παπανούτσος χρησιμοποιεί ειρωνικά τη λέξη «αγάπη» (βλ. άσκηση Β4α) για τα δύο πρώτα είδη φιλίας, τότε είναι νόμιμη η ερμηνεία πως τα είδη αυτά δε συγκαταλέγονται τελικά στη φιλία και ότι μόνο το τρίτο είναι «γνήσια» φιλία και άρα δικαιούται τον τίτλο αυτό (φυσικά η ερμηνεία αυτή προκύπτει από τη διασκευή και όχι από το αυθεντικό κείμενο του Παπανούτσου...).

ΑΣΚΗΣΗ Β2. [α]

Ενδεικτική απάντηση (ζητούνται δύο από τους τέσσερις τρόπους ανάπτυξης που αναφέρονται παρακάτω)

- α. Διαίρεση της φιλίας σε τρία είδη.
- β. Αιτιολόγηση του χαρακτηρισμού των δύο ειδών «διά το χρήσιμον» και «δι' ηδονήν».
- γ. Παραδείγματα της «χρησιμότητας» και της «ευχαρίστησης».
- δ. Σύγκριση των δύο ειδών με την παρουσίαση της ομοιότητάς τους.

Σχόλιο

Η άσκηση αυτή (καθώς και αντίστοιχη περσινή) αλλοιώνει στη συνείδηση των μαθητών την έννοια της «ανάπτυξης παραγράφου». Πιστεύω δηλαδή πως η παράγραφος αναπτύσσεται **μόνο με διαίρεση** και όχι συνδυασμό μεθόδων: στη θεματική πρόταση παρουσιάζεται μια σύντομη διαίρεση, στις λεπτομέρειες η ανάλυση των δύο πρώτων ειδών (η αιτιολόγηση και τα παραδείγματα αποτελούν την ανάλυση των ειδών), ενώ στην κατακλείδα παρουσιάζεται το συμπέρασμα. Αν, παρ'

όλα αυτά, δεχτούμε την ύπαρξη και άλλων τρόπων (όπως ρητά δηλώνεται από την εκφώνηση της άσκησης), τότε **δεν μπορεί παρά να είναι ένας από αυτούς και η «σύγκριση - αντίθεση»**, αφού στην τελευταία περίοδο αναφέρεται η ομοιότητα των δύο ειδών που τις αντιθέτει με το τρίτο είδος, που αναλύεται στην επόμενη παράγραφο.

ΑΣΚΗΣΗ Β₂. [β]

Ενδεικτική απάντηση

«Άλλωστε»: προσθήκη

«δηλαδή»: επεξήγηση

«Όταν»: χρόνος - υπόθεση

«λοιπόν»: συμπέρασμα

Σχόλιο

Ουδέν...

ΑΣΚΗΣΗ Β₃. [α]

Ενδεικτική απάντηση

«εγκωμίασαν»: εξύμνησαν, εκθείασαν, επαίνεσαν

«ευχαρίστηση»: τέρψη, ηδονή, απόλαυση, χαρά

«συναναστροφής»: παρέας, συντροφιάς, σχέσης

«ακατάλυτη»: αιώνια, άφθαρτη, ισχυρή

«φθείρεται»: καταστρέφεται, αλλοιώνεται, βλάπτεται

Σχόλιο

Δύσκολο το 5/5 με το 1ο και 4ο συνώνυμο

ΑΣΚΗΣΗ Β₃. [β]

Ενδεικτική απάντηση

«οικεία»: ξένα, άγνωστα

«επιδέξιος»: αδέξιος, άγαρμπος

«ωφέλεια»: βλάβη, ζημιά

«αξία»: αναξιότητα, απαξία

«αυστηρό»: επιεική, ανεκτικό, ελαστικό

Σχόλιο

Ακόμα μια απαιτητική άσκηση με τα δύο τελευταία αντώνυμα να προβληματίζουν τους μαθητές.

ΑΣΚΗΣΗ Β4. [α]

Ενδεικτική απάντηση

«“δια το χρήσιμον”»: αυτούσια μεταφορά λόγου του Αριστοτέλη - ειδικός όρος

«“αγαπά”»: ειρωνεία

«(υλικό ή ηθικό)»: πρόσθεση σχολίου (ή/και επεξήγηση) για το «κέρδος»

Σχόλιο

Ενδιαφέρουσες επιλογές, ειδικά η 2η (αν φυσικά αποδεχτούμε τη μοίρα μας κάθε χρόνο να εξεταζόμαστε στα σημεία στίξης...)

ΑΣΚΗΣΗ Β4. [β]

Ενδεικτική απάντηση

β' ενικό πρόσωπο («έχεις», «αισθάνεσαι», «επιζητείς»): ο δοκιμιογράφος απευθύνεται σε κάθε αναγνώστη ξεχωριστά, για να αναδείξει τον «ένα προς ένα», τον προσωπικό χαρακτήρα της φιλίας.

α' πληθυντικό πρόσωπο («Μπορούμε», «συνδεόμαστε»): καθολικότητα

Σχόλιο

Η άσκηση προσδίδει ... ζωντάνια και αμεσότητα στο διαγώνισμα (χρησιμοποίησα και σημεία στίξης!)

ΑΣΚΗΣΗ Γ1.

Ενδεικτική απάντηση

Προσφώνηση: Αξιότιμοι γονείς και κηδεμόνες, Αγαπητοί καθηγητές, Φίλοι συμμαθητές, κυρίες και κύριοι.

§1 (πρόλογος):

- 1) Καλωσόρισμα - ευχαριστίες - περίσταση επικοινωνίας (εκδήλωση του σχολείου για τις ανθρώπινες σχέσεις)

- 2) Επιβεβαίωση του Δ1: ενώ οι φυσικές αποστάσεις μεταξύ των ανθρώπων συρρικνώνονται (ανάπτυξη μέσων επικοινωνίας και συγκοινωνίας, αστικοποίηση κτλ.) οι ψυχικές διευρύνονται (ανταγωνισμός, μοναξιά, επιφανειακές σχέσεις κτλ.) → και οι φιλικοί δεσμοί διέρχονται κρίση (φιλίες «διά το χρήσιμον» ή «δι' ηδονήν», απρόσωπες κτλ.)
- 3) Σκοπός - Σύνδεση με Ζ1: για να υπάρξει μια γνήσια φιλία στην εποχή της κοινωνικής δικτύωσης, πρέπει να κατανοήσουμε τα διαχρονικά της χαρακτηριστικά.

§2 (Ζ1 - Α): Έχει ανάγκη...

- αγάπη - συντροφικότητα - αφοσίωση
- σεβασμό - εκτίμηση - αποδοχή - κατανόηση

§3 (Ζ1 - Β): Βασίζεται στην...

- αμοιβαιότητα - ισοτιμία
- εμπιστοσύνη - ειλικρίνεια - εχεμύθεια - εντιμότητα
- ανιδιοτέλεια - αλληλεγγύη

§4 (μεταβατική):

- 1) Συμπέρασμα: η φιλία είναι δεσμός σπάνιος και γι' αυτό χαίρει της γενικής εκτίμησης σε κάθε κοινωνία και εποχή.
- 2) Επιβεβαίωση Δ1 (μέσα κοινωνικής δικτύωσης): τεράστια διάδοση του facebook, messenger κτλ. μεταξύ των νέων.
- 3) Σύνδεση με Ζ2: η τεράστια αυτή διάδοση αναπόφευκτα επηρεάζει κάθε πτυχή της ανθρώπινης δράσης, επομένως και τη φιλία.

§5 (Ζ2 - Α): Θετική επίδραση

- νέες γνωριμίες
- υπέρβαση των αποστάσεων

§6 (Ζ2 - Β): Αρνητική επίδραση

- επιφανειακή και απρόσωπη επικοινωνία
- ψευδαίσθηση κοινωνικότητας

§7 (επίλογος):

- 1) Συμπέρασμα: στον καιρό του διαδικτύου η φιλία αποκτά νέα διάσταση, που τρομάζει τους μεγάλους, αλλά ενθουσιάζει τους νέους.

2) Σκοπός: παρ' ότι άλλαξαν τα μέσα επικοινωνίας, τόσο η ανάγκη του ανθρώπου για έναν καλό φίλο, όσο και το περιεχόμενο της γνήσιας φιλίας παραμένει αναλλοίωτο.

Επιφώνηση: Ευχαριστώ για την προσοχή σας

Σχόλιο

Άλλο ένα θέμα παραγωγής λόγου με το επικοινωνιακό πλαίσιο να λειτουργεί ως άλλοθι... Πάντως το α' ζητούμενο είναι εξαιρετικά ενδιαφέρον, καθώς μάλλον θα επιτρέψει στους μαθητές να γράψουν βιωματικά, ενώ όσοι καταπίνουν φροντιστηριακά bullet points θα γράψουν για την αξία της φιλίας. Το β' ζητούμενο θα πρέπει να αξιολογηθεί χωρίς προκατάληψη από τους βαθμολογητές και να γίνει δεκτή κάθε άποψη, η απολύτως θετική ή αρνητική και η «μέση». Ωστόσο, φοβάμαι πως θα οδηγήσει τους μαθητές να αφορίσουν υποκριτικά τα μέσα επικοινωνίας που λατρεύουν να χρησιμοποιούν.

Γενική αποτίμηση

Κλωνοποίησε κάποιος την παλιά τριμελή επιτροπή;

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ 2016

16 Μαΐου 2016

ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΠΡΟΕΔΡΟΥΣ ΤΩΝ Β. Κ. ΚΑΙ ΤΩΝ Ε. Ε. Κ.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟ ΜΑΘΗΜΑ «ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ» - ΝΕΟ & ΠΑΛΑΙΟ ΣΥΣΤΗΜΑ Γ' ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΚΑΙ Δ' ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ

Από την Κεντρική Επιτροπή Εξετάσεων δίνονται οι παρακάτω ενδεικτικές απαντήσεις των θεμάτων και υπενθυμίζεται ότι κάθε απάντηση τεκμηριωμένη είναι αποδεκτή.

B1. α) Λ, β) Σ, γ) Σ, δ) Σ, ε) Λ

B2. α) διαίρεση : «μπορούμε ... στην πρώτη ... στη δεύτερη»
 παραδείγματα : «για τις υποθέσεις, τις ανάγκες ... φιλοδοξίες μας κ.τ.λ.», «είναι διασκεδαστικός ... συμπαίκτης κ.τ.λ.» κ.ά.
 αιτιολόγηση : «επειδή ... αυτός που είναι... αλλά και επειδή ... κέρδος ή μίαν απόλαυση»

β) Αλλωστε : προσθήκη
 δηλαδή : επεξήγηση
 Όταν : (προ)ϋπόθεση
 λοιπόν : συμπέρασμα

B3. α) εγκωμίασαν : εξύμνησαν, εκθείασαν, επαίνεσαν κ.ά.
ευχαρίστηση : τέρψη, ηδονή, απόλαυση κ.ά.
συναναστροφής : συναγελασμού, συγχρωτισμού, συντροφιάς κ.ά.
ακατάλυτη : αιώνια, αθάνατη, ανθεκτική, σταθερή κ.ά.
φθείρεται : καταστρέφεται, αλλοιώνεται, ξεφτίζει κ.ά.

β) οικεία : ανοίκεια, άγνωστα, ξένα κ.ά.
επιδέξιος : αδέξιος, άγαρμος κ.ά.
ωφέλεια : βλάβη, ζημιά κ.ά.
αξία : απαξία, αναξιότητα, ασημαντότητα κ.ά.
αυστηρό : επιεική, ελαστικό, ανεκτικό κ.ά.

B4. α) «διά το χρήσιμον» : αυτούσια μεταφορά λόγων άλλων προσώπων
 «αγαπά» : λέξη που δε χρησιμοποιείται με το συνηθισμένο της νόημα (σχόλιο, ειρωνεία)
 (υλικό ή ηθικό) : φράση που επεξηγεί ή συμπληρώνει το νόημα των προλεχθέντων
 β) β' ενικό : ζωντάνια, αμεσότητα, οικειότητα και διάθεση για επικοινωνία
 α' πληθυντικό : ένταξη στο σύνολο, συμμετοχικότητα

35° ΒΑΘΜΟΛΟΓΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΑΙΓΑΛΕΩ
ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ
ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

Α1 ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Περιεχόμενο : 0 – 12 μονάδες Γλώσσα και ύφος : 0 – 8 μονάδες

Δομή : 0 – 5 μονάδες **Σύνολο: 25 μονάδες**

Ο «αναλυτικός τρόπος» αξιολόγησης της περίληψης – βάσει του παραπάνω καταμερισμού - είναι αναγκαίος. Ωστόσο, είναι επίσης απολύτως επιβεβλημένο να συνοδευτεί από τη γενική θεώρησή της, η οποία συνιστά διαδικασία εκτίμησης της συνολικής «παρουσίας» του κειμένου με κριτήρια την πρωτοτυπία στη συγκρότηση και το ύφος του.

Προσοχή: δεν μετράμε την έκταση της περίληψης λέξη – λέξη. Εστιάζουμε στην ικανότητα του μαθητή να πυκνώνει (περιορίζει) το κείμενο σε συγκεκριμένο όριο λέξεων. Εκτιμάται θετικά το βάθος κατανόησης του κειμένου κι αν υπάρχει μικρή υπέρβαση (δηλ. του 10% του ορίου - 20 περίπου λέξεις περισσότερες).

Υπενθυμίσεις:

* θετικό στοιχείο περιεχομένου αποτελεί η σύλληψη του νοηματικού κέντρου του κειμένου

* Αποφευκτέα είναι η χρήση αυτούσιων λέξεων / φράσεων του κειμένου. Ωστόσο, μερικοί όροι και έννοιες δεν αντικαθίστανται.

* Οι μεταδιατυπώσεις (τα ρήματα αναφοράς) είναι αναγκαίες, αρκεί να μη γίνεται κατάχρησή τους

* Η αναδιάταξη του κειμένου είναι αποδεκτή (είναι προϊόν σύνθετων λειτουργιών)

* Η αναγωγή του βαθμού στην κλίμακα που έχουμε συνηθίσει. Λ.χ

$$05/25 = 04/20$$

$$08/25 = 06,5/20$$

$$12/25 = 09,6/20$$

$$14/25 = 11,2/20$$

$$16/25 = 12,8/20$$

$$18/25 = 14,5/20$$

$$20/25 = 16/20$$

$$22/25 = 17,5/20$$

$$23/25 = 18,5/20$$

ΘΕΜΑΤΙΚΟΙ ΑΞΟΝΕΣ- ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ

1. Σπανιότητα, διαχρονικότητα, διατοπικότητα της φιλίας- εκτίμηση της αξίας της από τους ανθρώπους
2. Εκδήλωση της φιλίας: αγάπη προς τον άνθρωπο (όχι τα άψυχα), αμοιβαιότητα αισθημάτων, επιζήτηση της συντροφιάς του άλλου

3. Η αριστοτελική διάκριση των ειδών/ μορφών της φιλίας. Ενοποιητικό στοιχείο του πρώτου είδους η χρησιμότητα και του δεύτερου η ευχαρίστηση που ο άλλος προκαλεί. Κοινό γνώρισμά τους: το συμφέρον
4. Χαρακτηριστικά της τέλει φιλίας: η ανιδιοτελής αγάπη, η αποδοχή κοινού αξιακού κώδικα, η αρετή ως εγγύηση της αγάπης
5. Πραγματικός φίλος: συνοδοιπόρος, στήριγμα, καλοπροαίρετος κριτής

B1 (2 μονάδες x 5 Σύνολο : 10 μονάδες)

1. ΛΑΘΟΣ 2. ΣΩΣΤΟ 3. ΣΩΣΤΟ 4. ΣΩΣΤΟ 5. ΛΑΘΟΣ

B2α (2 μονάδες x 2 Σύνολο: 4 μονάδες)

Η παράγραφος αναπτύσσεται με συνδυασμό μεθόδων:

1) Με διαίρεση: «μπορούμε...στη πρώτη...στη δεύτερη)

[Διαιρετέα έννοια, η φιλία, μέρη της διαίρεσης τα τρία είδη της («διά το χρήσιμον», «δι' ηδονήν», «διά το αγαθόν». Η διαιρετική βάση δεν αναφέρεται ρητά]

2) με αιτιολόγηση: «επειδή...αυτός που είναι...αλλά και επειδή...» [χρήση του αιτιολογικού συνδέσμου «επειδή» - παράθεση των λόγων των φιλικών δεσμών]

ή 3) με παραδείγματα («είναι διασκεδαστικός, έξυπνος συνομιλητής, επιδέξιος συμπαίκτης κ.τ.λ.» - «για τις υποθέσεις, τις ανάγκες, τη σταδιοδρομία, τις πολιτικές φιλοδοξίες μας κ.τ.λ.»)

B2β (1 μονάδα x 4 – Σύνολο: 4 μονάδες)

* Άλλωστε (1η παράγραφος) : προσθήκη * δηλαδή (2η παράγραφος): επεξήγηση * Όταν (2η παράγραφος): (προ)ϋπόθεση, χρονικοϋποθετική σχέση * λοιπόν (4η παράγραφος): συμπέρασμα

Σύνολο μονάδων B2 : 8 μονάδες

B3α (1 μονάδα x 5 – Σύνολο: 5 μονάδες)

* εγκωμίασαν: εξύμνησαν, εκθείασαν, επαίνεσαν, επιδοκίμασαν, εξύψωσαν, (εξ)ύμνησαν, επιβράβευσαν, εξήραν

* ευχαρίστηση: τέρψη, ηδονή, απόλαυση, ευαρέσκεια, χαρά

* συναναστροφής : συναγελασμού, συγχρωτισμού, συντροφιάς, παρέας, επαφής

* ακατάλυτη: αδιάσπαστη, άφθαρτη, παντοτινή, αιώνια, ανθεκτική, ακατάβλητη, ακατανίκητη, αρραγής

* φθείρεται: καταστρέφεται, αλλοιώνεται, ξεφτίζει, εξασθενεί, διαβρώνεται, μειώνεται

B3β (1 μονάδα x 5 Σύνολο: 5 μονάδες)

- * οικεία: ανοίκεια, άγνωστα, ξένα, αλλότρια, μακρινά, εχθρικά
- * επιδέξιος: αδέξιος, άγαρμπος
- * ωφέλεια: ζημία, βλάβη, αλυσιτέλεια, ανωφέλεια
- * αξία: απαξία, αναξιότητα, ασημαντότητα, ευτέλεια, μηδαμινότητα
- * αυστηρό: επιεική, ελαστικό, ανεκτικό, χαλαρό, συγκαταβατικό, πράο, καλόβολο

Σύνολο μονάδων **B3: 10 μονάδες**

B4α (1 μονάδα x 3 – Σύνολο: 3 μονάδες)

- * «διά το χρήσιμον»: αυτούσια μεταφορά λόγων του Αριστοτέλη
- * «αγαπά»: μεταφορική χρήση της γλώσσας, σχόλιο, ειρωνεία
- * (υλικό ή ηθικό) : επεξηγηματική, συμπληρωματική λειτουργία

B4β (2 μονάδες x 2 – Σύνολο: 4 Μονάδες)

- * β' ενικό: ζωντάνια, αμεσότητα, οικειότητα, διάθεση για ανθρώπινη επικοινωνία, δημιουργία «κλίματος» διαλόγου, προσδίδει στο κείμενο παραστατικότητα,
- * α' πληθυντικό : ένταξη στο σύνολο, συμμετοχικότητα, καθολικότητα, αμεσότητα

Σύνολο μονάδων **B4: 7 μονάδες**

Γ. (40 μονάδες)

Περιεχόμενο : 0 – 20 μονάδες/ Γλώσσα και ύφος : 0 – 12 μονάδες/ Δομή : 0 – 8 μονάδες

- Το περιεχόμενο κρίνεται **επαρκές**, αν ο μαθητής έχει παραθέσει 3-4 επιχειρήματα για κάθε ζητούμενο.

- Η επάρκεια των ιδεών – επιχειρημάτων κρίνεται από τα όσα γράφει ο μαθητής, και όχι από τις «έτοιμες», «προκαθορισμένες» δικές μας ιδέες. - *Δεν έχουμε τα ίδια βιώματα με τους μαθητές και δεν περιμένουμε να γράψει (ή να μην γράψει) ο μαθητής κάτι υποχρεωτικά*. Μας ενδιαφέρει το αν αυτά που γράφει υπηρετούν το κείμενό του σε αρμονία με τα ζητούμενα.

- Ο μαθητής αναμένεται να παρουσιάσει τα (διαχρονικά) χαρακτηριστικά της φιλίας, όπως τα αντιλαμβάνεται και τα νοηματοδοτεί στη σημερινή εποχή.

- Δεν είναι υποχρεωτικό να υποστηρίξει ή να επικρίνει τις «διαδικτυακές» φιλίες, αρκεί να επιχειρηματολογεί πειστικά. Αυτή είναι η σημασία του «*να εκθέσετε την άποψή σας*».

Στο περιεχόμενο θετικά αξιολογείται:

- Η αποφυγή της θεματικής πολυδιάσπασης

- Η ένταξη των απόψεών του στο πλαίσιο «των ανθρώπινων σχέσεων στη σημερινή εποχή»
- Η ισορροπημένη ανάπτυξη των ζητούμενων. Γενικώς, το κείμενο του μαθητή καλό είναι να αποτελείται από 6-8 παραγράφους: Εισαγωγή, δύο - τρεις παραγράφους για το πρώτο ερώτημα, δύο - τρεις για το δεύτερο, ενδεχόμενη μεταβατική, Επίλογος
- Η αποφυγή κοινοτοπιών και η αξιοποίηση των προσωπικών εμπειριών στα πραγματολογικά δεδομένα
- Η επαρκής ανάπτυξη κάθε ιδέας/άποψής του με προτάσεις/λεπτομέρειες που υπηρετούν την κάθε ιδέα
- Σε περίπτωση που, στο συγκεκριμένο θέμα, ο μαθητής υποστηρίζει ή επικρίνει μονομερώς τις «διαδικτυακές» φιλίες, η εκ μέρους του αναφορά/επισήμανση ότι έχει συναίσθηση της διττής επίδρασης των κοινωνικών μέσων δικτύωσης στη διαμόρφωση φιλικών σχέσεων.

Στη δομή (0 – 8 μονάδες) έμφαση δίνεται:

- στη φροντίδα για συνοχή και συνεκτικότητα του κειμένου
- στο σεβασμό του επικοινωνιακού πλαισίου (Προσφώνηση, Αντιφώνηση), καθώς και στην αξιοποίηση των λεκτικών τύπων και επικοινωνιακών στοιχείων επαφής προσαρμοσμένων στην επικοινωνιακή περίσταση.

Στην έκφραση (0 – 12) μονάδες εκτιμάται θετικά:

- η ακριβολογία – σαφήνεια
- η ορθή στίξη και η ορθογραφία...
- η αποφυγή κοινότοπων εκφράσεων

Προσοχή: Όταν το γραπτό είναι **εκτός θέματος**, χάνει τις μονάδες που αντιστοιχούν στο περιεχόμενο. Όμως, αξιοποιείται βαθμολογικά η εκφραστική δεινότητα.

Ενδεικτικό σχεδιάγραμμα

Επικοινωνιακό πλαίσιο: απαιτείται προσφώνηση, αφού πρόκειται για ομιλία σε σχολική εκδήλωση.

ΠΡΟΛΟΓΙΚΗ ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΣ (ενδεικτική):

Γενική αναφορά στη σημασία και στην προσφορά της φιλίας

Α' ζητούμενο: τα χαρακτηριστικά της αληθινής φιλίας

- αγάπη και σεβασμός στην προσωπικότητα του άλλου, ανεκτικότητα, αμοιβαιότητα συναισθημάτων
- ανιδιοτέλεια, απουσία συμφερόντων και σκοπιμοτήτων
- εμπιστοσύνη, εχεμύθεια
- έλλειψη εγωισμού, απουσία ανταγωνιστικού πνεύματος και φθόνου
- κατανόηση, αλληλοϋποστήριξη
- ειλικρίνεια, καλοπροαίρετη κριτική των σφαλμάτων ή των παραλείψεων του φίλου
- ικανότητα διαλόγου και ανταλλαγής απόψεων, ουσιαστική επικοινωνία
- ψυχική ελευθερία, έλλειψη καταπίεσης
- παρηγοριά στη λύπη και στις αποτυχίες, ενθάρρυνση στις δύσκολες στιγμές, ανιδιοτελής προσφορά βοήθειας (σε κάθε περίπτωση)
- παρεμφερή ιδανικά, ηθικές αρχές (κοινός κώδικας αξιών)
- «ενσυναίσθηση», συναισθηματική ταύτιση με το φίλο, κατανόηση της συμπεριφοράς και των κινήτρων του

Β' ζητούμενο: Ο ρόλος των μέσων κοινωνικής δικτύωσης/ διαδικτύου στη δημιουργία φιλικών σχέσεων

Θετική αποτίμηση

- καταργούν τις αποστάσεις, διευκολύνουν την επικοινωνία
- μπορούν να αποτελέσουν ένα «προστάδιο» φιλικών σχέσεων, κάτω από προϋποθέσεις, καθώς διευρύνουν τον αριθμό των ατόμων με τα οποία ο χρήστης μπορεί να επικοινωνήσει, κοινοποιώντας οπτικοακουστικό υλικό, παίζοντας παιχνίδια, ανακαλύπτοντας διασκεδαστικές εφαρμογές, δημιουργώντας ομάδες με κοινά ενδιαφέροντα ...
- συνιστούν δίαυλο για την ανταλλαγή απόψεων σχετικά με θέματα της καθημερινότητας, τα ενδιαφέροντά τους, πολιτιστικά και καλλιτεχνικά νέα
- για άτομα που δεν διαθέτουν αυξημένες κοινωνικές δεξιότητες αποτελούν μέσο προσέγγισης των άλλων

Αρνητική αποτίμηση

- λειτουργούν ως υποκατάστατο επικοινωνίας και δεν προσφέρουν τα συναισθηματικά οφέλη της συναναστροφής μεταξύ φίλων, επειδή απουσιάζει η αμεσότητα, η ζωντανή αλληλεπίδραση, η ζεστασιά της πρόσωπο με πρόσωπο επαφής
- συντελούν στην αλλοίωση της σημασίας της φιλίας, καθώς οι χρήστες των μέσων αυτών «βαφτίζουν» φίλους τους απλούς γνωστούς τους ή και ανθρώπους που ούτε καν γνωρίζουν, συγχέοντας τη φιλία με την απλή γνωριμία (εθισμός σε μια κίβδηλη πραγματικότητα, με αποτέλεσμα τον

αποκλεισμό από την πραγματική επαφή). Εξάλλου, για τη σύναψη αληθινών διαπροσωπικών σχέσεων απαιτείται προσωπικός αγώνας και αδιάκοπη προσπάθεια

- δημιουργούν «εικονικές» σχέσεις και ικανοποιούν τη ματαιοδοξία των χρηστών (που επιδίδονται σε ένα ατελείωτο κυνήγι νέων αιτημάτων φιλίας και συγκέντρωσης «like»), καλύπτουν επιφανειακά τη μοναξιά τους, σε βάρος της μέριμνας για τη δημιουργία γνήσιων διαπροσωπικών σχέσεων

- εκθέτουν τους χρήστες σε κινδύνους, φέρνοντάς τους σε επαφή με ανθρώπους που κρύβουν την πραγματική τους ταυτότητα και μπορεί να αποδειχθούν επικίνδυνοι

ΕΠΙΛΟΓΙΚΗ ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΣ (ανακεφαλαίωση ή αμφισβήτηση και κινητοποίηση για μέτρα προστασίας)

ΑΠΟΦΩΝΗΣΗ

Επιμέλεια θεμάτων:

ΜΑΡΙΑ ΑΓΓΕΛΗ

ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ ΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟΥ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΠΟΥΛΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΕΣ ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
Γ΄ ΤΑΞΗΣ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΚΑΙ Δ΄ ΤΑΞΗΣ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
(ΝΕΟ ΚΑΙ ΠΑΛΑΙΟ ΣΥΣΤΗΜΑ)
ΠΕΜΠΤΗ 16 ΙΟΥΝΙΟΥ 2016 - ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ:
ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ
ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΤΕΣΣΕΡΙΣ (4)

ΚΕΙΜΕΝΟ

Σχετικά όψιμο στην εξέλιξη του δυτικού πολιτισμού –ως τυπογραφικό κατόρθωμα, ως ιδιόκτητο αντικείμενο– το βιβλίο αντιπροσωπεύει και μια από τις ακλόνητες δεισιδαιμονίες. Ο άνθρωπος του βιβλίου αυτόχρομα¹ ενσαρκώνει κάτι ανώτερο, έρχεται από μια βαθύτητα που δεν είναι εφικτή στον κοινό **θνητό**. Αυτός που διαβάζει, πιθανώς να έχει τέσσερα μάτια, αυτός που μελετά τις γραφές, πιθανώς να σκέπτεται με δύο κεφάλια.

Άλλοτε, αυτή η άποψη είχε **όντως** βάση. Σε κοινωνίες όπου η γραφή (και η ανάγνωση, φυσικά) αποτελούσε προνόμιο πανίσχυρων μειοψηφιών, ο αστοιχείωτος κατείχε αυτόματα μια κατώτερη κοινωνική βαθμίδα. Τα «γράμματα» ήταν μυστική δύναμη, θείο δώρο, κατά συνέπεια, ανήκαν σε λίγους και ισχυρούς. Οι προνομιούχοι, άτομα των μεγάλων ευθυνών και της ραστώνης², δεν είχαν σχέση με τη χειρωναξία, τον πόλεμο, τον όποιο σωματικό μόχθο... Συνέβαινε, δηλαδή, το αντίθετο από αυτό που συμβαίνει σήμερα. Ο εκδημοκρατισμός και η αθρόα κατανομή των αγαθών του πνευματικού πολιτισμού, καταργώντας τα ιερατεία, κατέργησε και τα όρια του πνευματικού προβαδίσματος. Όλα ανήκουν σε όλους. Το βιβλίο διάβηκε θριαμβευτικά το κατώφλι του πληβείου, ώστε κάθε κοινωνία να είναι κοινωνία πολιτών, κοινωνία εργατών και αγοραστών, όπως και κοινωνία αναγνωστών. Δεν υπάρχει **σχεδόν** άνθρωπος που να μην πέρασε κάποιες ώρες της ζωής του με χαμηλωμένα βλέφαρα, φυλλομετρώντας τις σελίδες κάποιου βιβλίου.

Ωστόσο, η τυπογραφική δαψίλεια³ δεν άργησε να γεννήσει τα αντίθετα αποτελέσματα. Το ζήτημα σήμερα δεν είναι η αγορά, η κατοχή ή η ικανότητα ανάγνωσης του βιβλίου, αλλά κάτι πολύ απλούστερο: ο χρόνος και η αναγκαιότητά του. Βιβλιοθήκες με δέκα, εκατό ή χίλια βιβλία σε κάνουν να αναρωτιέσαι ποιος τα διαβάζει, πόσο τα θυμάται και γιατί θα πρέπει να τα θυμάται. Μόλις τελειώσουν μια τάξη, οι μαθητές πετούν επιδεικτικά στους δρόμους τα αναγνωσματάρια με μεγάλη ανακούφιση. Τα κάτεργα τελείωσαν. Αλλά το φαινόμενο δεν τελιώνει εκεί. Βιβλία που αγαπήσαμε στα νιάτα μας, μετά από κάποιες δεκαετίες, έχουν την ίδια τύχη. Όλες οι ηλικίες νιώθουν τον **πειρασμό** να μιμηθούν τους μαθητές. Βιβλία που κάποτε είχαν το σπάνιο κύρος της αλήθειας, μετά από μία δεκαετία, υποβιβάζονται σε έναν άψυχο όγκο χαρτί.

Λείπει μήπως η καθοδήγηση, η σοφή εκλογή, η **μύηση**; Πιθανώς, αλλά συνάμα ισχύει και η άποψη ότι –όπως ο έρωτας– το βιβλίο έχει τη δική του ώρα: μιλάει μόνο σε κάποιες στιγμές, ενώ τις περισσότερες φορές μένει κλειδωμένο και βουβό. Όσο για τη μνήμη, την αληθινή τράπεζα των βιβλίων, έχει την ίδια συμπεριφορά: ξεχνάει χιλιάδες σελίδες για να συγκρατήσει μια φράση, μια σκηνή, ένα όποιο απόσπασμα. Οι αναγνώστες, γενικά, είναι άνθρωποι που διάβασαν μεν, αλλά προϊόντος του βίου λησμονούν μάλλον παρά θυμούνται. Ό,τι μοιάζει ξένο, επίκτητο, διαλύεται για να παραχωρήσει τη θέση του σε κάποιες ανθεκτικές εντυπώσεις. Το βιβλίο μένει στον βαθμό που συναιρείται με τη ζωή.

ΑΡΧΗ 2ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ
ΝΕΟ & ΠΑΛΑΙΟ ΣΥΣΤΗΜΑ – Γ΄ ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ & Δ΄ ΕΣΠΕΡΙΝΩΝ

Έμεινε ό,τι μπόρεσε, γράφει ο Βαλερί για τα διαβάσματά του. Κι αυτό που **μένει** είναι αναγκαστικά λίγο, όσο είναι και το πνευματικό ανάστημα του αναγνώστη.

Κ. Παπαγιώργης, «Αναγνώστες» στο *Υπεραστικά*, Εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα 2014, σσ. 308-310. (διασκευή)

1. αυτόχρημα: *πραγματικά, αληθινά, όντως.*
2. ραστώνη: *ραθυμία, νωθρότητα, η έλλειψη ενεργού ενδιαφέροντος.*
3. δαψίλεια: *αφθονία.*

A1. Να γράψετε στο τετράδιό σας την περίληψη του κειμένου που σας δόθηκε (100–120 λέξεις).

Μονάδες 25

B1. Να επαληθεύσετε ή να διαψεύσετε, σύμφωνα με το κείμενο, το περιεχόμενο των παρακάτω προτάσεων, γράφοντας στο τετράδιό σας, δίπλα στο γράμμα που αντιστοιχεί σε κάθε πρόταση, τη λέξη **Σωστό**, αν η πρόταση είναι σωστή, ή τη λέξη **Λάθος**, αν η πρόταση είναι λανθασμένη:

- α.** Η μελέτη απαιτεί πιο σύνθετες νοητικές λειτουργίες από την απλή ανάγνωση.
- β.** Στο παρελθόν, η ικανότητα ανάγνωσης και γραφής αποτελούσε προνόμιο όλων των κοινωνικών τάξεων.
- γ.** Στις σύγχρονες κοινωνίες, το βιβλίο γνωρίζει μεγάλη διάδοση.
- δ.** Τα βιβλία διατηρούν διαχρονικά το κύρος της αλήθειας για όλους τους αναγνώστες.
- ε.** Οι αναγνώστες συγκρατούν στη μνήμη τους το σύνολο του περιεχομένου των βιβλίων που διάβασαν.

Μονάδες 10

B2. α) Να βρείτε έναν τρόπο ανάπτυξης της δεύτερης παραγράφου του κειμένου «**Άλλοτε, αυτή η άποψη ... τις σελίδες κάποιου βιβλίου.**» και να τεκμηριώσετε την απάντησή σας με αναφορές στο κείμενο.

Μονάδες 4

β) Ποια νοηματική σχέση εκφράζουν οι παρακάτω διαρθρωτικές λέξεις;

Άλλοτε (δεύτερη παράγραφος)
δηλαδή (δεύτερη παράγραφος)
Ωστόσο (τρίτη παράγραφος).

Μονάδες 3

B3. α) Να γράψετε μία ομόρριζη (απλή ή σύνθετη) για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις του κειμένου:

θνητό, όντως, σχεδόν, πειρασμό, λείπει, μύηση, μένει.

Μονάδες 7

- β) Να ξαναγράψετε τις ακόλουθες προτάσεις, αντικαθιστώντας την υπογραμμισμένη λέξη με ένα αντώνυμό της:
- i) Σχετικά όψιμο στην εξέλιξη του δυτικού πολιτισμού, το βιβλίο αντιπροσωπεύει και μια από τις ακλόνητες δεισιδαιμονίες.
 - ii) Σε κοινωνίες όπου η γραφή (και η ανάγνωση, φυσικά) αποτελούσε προνόμιο πανίσχυρων μειοψηφιών, ο αστοιχείωτος κατείχε αυτόματα μια κατώτερη κοινωνική βαθμίδα.
 - iii) Βιβλία που κάποτε είχαν το σπάνιο κύρος της αλήθειας, μετά από μία δεκαετία, υποβιβάζονται σε έναν άψυχο όγκο χαρτί.

Μονάδες 3

- γ) Να ξαναγράψετε τις ακόλουθες προτάσεις, αντικαθιστώντας την υπογραμμισμένη λέξη με ένα συνώνυμό της.
- i) Ο αστοιχείωτος κατείχε αυτόματα μια κατώτερη κοινωνική βαθμίδα.
 - ii) Όλες οι ηλικίες γιώθουν τον πειρασμό να μιμηθούν τους μαθητές.
 - iii) Το βιβλίο μένει στον βαθμό που συναιρείται με τη ζωή.

Μονάδες 3

- B4. α) Να αναγνωρίσετε το είδος της σύνταξης στο παρακάτω απόσπασμα και να την μετατρέψετε στο άλλο είδος.
- «Ο εκδημοκρατισμός και η αθρόα κατανομή των αγαθών του πνευματικού πολιτισμού κατέργησε και τα όρια του πνευματικού προβαδίσματος.»

Μονάδες 2

- β) Να δώσετε, μέσα από το κείμενο, τρία (3) παραδείγματα ποιητικής λειτουργίας της γλώσσας.

Μονάδες 3

- Γ1. Σε ένα άρθρο 500-600 λέξεων που θα δημοσιευτεί στην ηλεκτρονική εφημερίδα του σχολείου σας, να εκθέσετε τις απόψεις σας σχετικά με:
- α) την αξία της ανάγνωσης και της μελέτης έντυπων και ψηφιακών βιβλίων, και
 - β) τους παράγοντες που επηρεάζουν, θετικά ή αρνητικά, τη σχέση του σύγχρονου ανθρώπου με το βιβλίο.

Μονάδες 40

ΟΔΗΓΙΕΣ (για τους εξεταζομένους)

1. Στο εξώφυλλο να γράψετε το εξεταζόμενο μάθημα. Στο εσώφυλλο πάνω-πάνω να συμπληρώσετε τα ατομικά σας στοιχεία. Στην αρχή των απαντήσεών σας να γράψετε πάνω-πάνω την ημερομηνία και το εξεταζόμενο μάθημα. **Να μην αντιγράψετε** τα θέματα στο τετράδιο και **να μη γράψετε** πουθενά στις απαντήσεις σας το όνομά σας.
2. Να γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων, αμέσως μόλις σας παραδοθούν. **Τυχόν σημειώσεις σας πάνω στα θέματα δεν θα βαθμολογηθούν σε καμία περίπτωση.** Κατά την αποχώρησή σας, να παραδώσετε μαζί με το τετράδιο και τα φωτοαντίγραφα.
3. Να απαντήσετε **στο τετράδιό σας** σε όλα τα θέματα **μόνο** με μπλε ή **μόνο** με μαύρο στυλό με μελάνι που δεν σβήνει.
4. Κάθε απάντηση τεκμηριωμένη είναι αποδεκτή.
5. Διάρκεια εξέτασης: τρεις (3) ώρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.
6. Χρόνος δυνατής αποχώρησης: 18.30.

ΣΑΣ ΕΥΧΟΜΑΣΤΕ ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ

ΤΕΛΟΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ

**ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
ΤΕΚΝΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΤΟΥ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ ΚΑΙ ΤΕΚΝΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ
ΥΠΑΛΛΗΛΩΝ ΠΟΥ ΥΠΗΡΕΤΟΥΝ ΣΤΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ
ΤΡΙΤΗ 6 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 2016
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ:
ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ
ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΤΡΕΙΣ (3)**

ΚΕΙΜΕΝΟ

Με τα χρόνια, άρχισα να συνηθίζω στην ιδέα ότι ο κόσμος δεν θα αλλάξει ποτέ ή, τουλάχιστον, δεν θα αλλάξει μέσω της λογοτεχνίας. Ταυτόχρονα, δυσκολευόμουν όλο και περισσότερο να φανταστώ έναν κόσμο χωρίς τη λογοτεχνία, χωρίς τη δημιουργική φαντασία κάποιων που με έσωζε από την αφόρητη πλήξη της καθημερινότητας.

Λέμε συχνά ότι η αφήγηση είναι μια ανάγκη τόσο φυσική όσο και η αναπνοή, και το εννοούμε. Η αφήγηση γεννήθηκε με το ανθρώπινο είδος. Οι άνθρωποι **αφηγούνται** ιστορίες από τα προϊστορικά χρόνια και κάποιες από αυτές, με πρώτα τα Ομηρικά Έπη, συνεχίζουμε να τις έχουμε στην καρδιά μας. Στον πυρήνα κάθε αφήγησης υπάρχει ένας μύθος αλλά όχι μόνο: υπάρχουν χαρακτήρες που προεκτείνουν τα σύνορα της δικής μας ύπαρξης. Ταυτιζόμαστε μαζί τους, είναι οι μικροί μας «ήρωες», όντα φανταστικά αλλά πέρα για πέρα οικεία. Μεγαλώνουμε μαζί τους και κάθε τόσο προσθέτουμε κι άλλους μέσα από τις αναγνώσεις μας, εμπλουτίζοντας τη ζωή μας με καινούργιους «φίλους».

Στο τέλος, δεν μπορούμε να φανταστούμε έναν κόσμο χωρίς τον Οδυσσέα, την Αντιγόνη, τον Βασιλιά Ληρ, τους αδελφούς Καραμαζόφ ή την Άννα Καρένινα. Οι πρωταγωνιστές των μικρών και μεγάλων αφηγήσεων **καταλήγουν** να είναι ένα είδος οικογένειας για μας – οικεία πρόσωπα που αποκτούν σταθερή θέση στη ζωή μας.

Αναρωτιέται, βέβαια, κανείς τι κερδίζουμε από την ανάγνωση ενός λογοτεχνικού βιβλίου. Ζητούμε από τους συγγραφείς να μας συναρπάσουν με τις ιστορίες τους, αλλά καλά θα κάνουν να μείνουν στην ικανότητά τους να αφηγούνται και ας αφήσουν σε εμάς το δικαίωμα να εξάγουμε συμπεράσματα.

Ποια είναι, λοιπόν, η **χρησιμότητα** της λογοτεχνίας, αν αυτή δεν μεταφέρει μηνύματα και πρακτικές συμβουλές στους αναγνώστες της; Η απάντηση βρίσκεται στο **βασικό** εργαλείο της που δεν είναι άλλο από τη γλώσσα. Όργανο επικοινωνίας και έκφρασης, η γλώσσα αποτελεί πιστοποιητικό της ανθρώπινης νοημοσύνης. Είναι στην ουσία το διαβατήριο για την κοινωνική μας ζωή, το **ρούχο** που φοράμε. Κι όπως συμβαίνει πάντοτε με την ένδυση, το γούστο παίζει τον πρωτεύοντα ρόλο. Αυτό που συνήθως υποτιμούμε στη σχέση μας με τη λογοτεχνία είναι το ζήτημα της αισθητικής. Κι είναι παράξενο, αν σκεφτούμε πως στην εποχή μας όλοι απευθύνονται στην αισθητική μας, προκειμένου να κερδίσουν την καταναλωτική μας εύνοια. Καλαίσθητα καταστήματα, καλαίσθητα προϊόντα, καλαίσθητες ρεκλάμες. Έχουμε εξορίσει την κακογουστιά από τη ζωή μας όχι και από τη λογοτεχνία.

Συχνά, άκουγα ορισμένους στον κύκλο μου να λένε πως η λογοτεχνία φαντάζει σήμερα ανεπίκαιρη, σαν πιστόλι με άσφαιρα που δεν βρίσκει στόχο, και χαμογελούσα. Είχα βεβαιωθεί πια: Αυτός ο κόσμος ο αφυδατωμένος από ιδέες, ο στερημένος από κάθε είδους έμπνευση, με τις εύθραυστες δημοκρατίες των οικονομικών κολοσσών και των χρηματιστηρίων, με τις κοινωνίες των καταναλωτών και των συναισθηματικά

ΑΡΧΗ 2ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ

αναλφάβητων, χρειάζεται όσο τίποτε άλλο την αύρα της λογοτεχνικής δημιουργίας. Στον ίδιο βαθμό, ίσως, που έχει ανάγκη τα δάση, τις καθαρές θάλασσες και το φυσικό περιβάλλον.

Δημήτρης Στεφανάκης, *Πώς η λογοτεχνία σου αλλάζει τη ζωή*, Εκδόσεις Ψυχογιός, 2016.
(Απόσπασμα σε διασκευή)

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

A.1. Να γράψετε στο τετράδιό σας την περίληψη του κειμένου που σας δόθηκε (100 - 120 λέξεις).

Μονάδες 25

B.1. Να επαληθεύσετε ή να διαψεύσετε, σύμφωνα με το κείμενο, τις παρακάτω διαπιστώσεις, γράφοντας στο τετράδιό σας, δίπλα στο γράμμα που αντιστοιχεί σε κάθε πρόταση, τη λέξη **Σωστό**, αν η πρόταση είναι σωστή, ή τη λέξη **Λάθος**, αν η πρόταση είναι λανθασμένη:

- α.** Με τον μύθο και τους χαρακτήρες που υπάρχουν στην αφήγηση προεκτείνονται τα σύνορα της ύπαρξής μας.
- β.** Οι πρωταγωνιστές των λογοτεχνικών βιβλίων γίνονται σχεδόν μέλη της οικογένειάς μας.
- γ.** Η λογοτεχνία μεταφέρει πρακτικές συμβουλές στους αναγνώστες της.
- δ.** Η καλαισθησία δεν παίζει κυρίαρχο ρόλο στη ζωή του ανθρώπου.
- ε.** Ο καταναλωτισμός απομακρύνει τον άνθρωπο από τη λογοτεχνία.

Μονάδες 10

B.2.α. Να βρείτε τα δομικά μέρη της δεύτερης παραγράφου (**“Λέμε συχνάκαινούργιους «φίλους»”**). (μονάδες 3)

- β.** Ποια νοηματική σχέση εκφράζουν οι παρακάτω διαρθρωτικές λέξεις;
- ταυτόχρονα** (στην πρώτη παράγραφο)
 - βέβαια** (στην τέταρτη παράγραφο)
 - λοιπόν** (στην πέμπτη παράγραφο)
 - ίσως** (στην έκτη παράγραφο) (μονάδες 4)

Μονάδες 7

B.3.α. Να βρείτε στο κείμενο που σας δόθηκε και να καταγράψετε πέντε χαρακτηριστικά παραδείγματα μεταφορικής χρήσης της γλώσσας. (μονάδες 5)

- β.** Τι θέλει να πετύχει ο συγγραφέας με τη χρήση της ερώτησης στην αρχή της πέμπτης παραγράφου; (**«Ποια είναι, λοιπόν, η χρησιμότητα της λογοτεχνίας, αν αυτή δεν μεταφέρει μηνύματα και πρακτικές συμβουλές στους αναγνώστες της;»**) (μονάδες 3)

Μονάδες 8

ΑΡΧΗ 3ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ

Β.4.α. Να δώσετε ένα συνώνυμο για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις του κειμένου: **αφηγούνται, καταλήγουν, χρησιμότητα, βασικό, ρούχο.** (Μονάδες 5)

β. Να δώσετε ένα αντώνυμο για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις: συχνά, συνεχίζουμε, κερδίσουν, καλαίσθητα, ανεπίκαιρη. (Μονάδες 5)

Μονάδες 10

Γ.1. Η Τέχνη και ειδικότερα η Λογοτεχνία συμβάλλουν στην καλλιέργεια του ανθρώπου. Παρ' όλα αυτά, σήμερα, οι νέοι όλο και περισσότερο απομακρύνονται τόσο από την Τέχνη όσο και από τη Λογοτεχνία.

1) Για ποιους λόγους πιστεύετε ότι παρατηρείται αυτό το φαινόμενο;

2) Πώς, κατά τη γνώμη σας, η ενασχόληση ενός νέου με τη Λογοτεχνία μπορεί να επηρεάσει τη διαμόρφωση της προσωπικότητάς του;

Να αναπτύξετε τις απόψεις σας σχετικά με τα παραπάνω σε ένα άρθρο, το οποίο θα δημοσιευθεί στην ηλεκτρονική εφημερίδα του σχολείου σας. (500-600 λέξεις)

Μονάδες 40

ΟΔΗΓΙΕΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟΥΣ

1. Στο τετράδιο να γράψετε μόνο τα προκαταρκτικά (ημερομηνία, εξεταζόμενο μάθημα). Να μην αντιγράψετε τα θέματα στο τετράδιο.
2. Να γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων αμέσως μόλις σας παραδοθούν. Τυχόν σημειώσεις σας πάνω στα θέματα δεν θα βαθμολογηθούν σε καμία περίπτωση. Κατά την αποχώρησή σας να παραδώσετε μαζί με το τετράδιο και τα φωτοαντίγραφα.
3. Να απαντήσετε **στο τετράδιό σας** σε όλα τα θέματα.
4. Να γράψετε τις απαντήσεις σας μόνο με μπλε ή μόνο με μαύρο στυλό ανεξίτηλης μελάνης.
5. Κάθε απάντηση τεκμηριωμένη είναι αποδεκτή.
6. Διάρκεια εξέτασης: Τρεις (3) ώρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.
7. Χρόνος δυνατής αποχώρησης: Μία (1) ώρα μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων και όχι πριν τις 17:00.

ΕΥΧΟΜΑΣΤΕ ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ

ΤΕΛΟΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ

ΤΕΛΟΣ 3ΗΣ ΑΠΟ 3 ΣΕΛΙΔΕΣ